

Ansvarig Medicinskt ansvarig sjuksköterska	Upprättad av Lena Olsson Medicinskt ansvarig sjuksköterska	Berörda verksamheter Vård och omsorg Funktionshinder	Fastställt datum 2016-10-20
Dokumentnamn Delegering av läkemedel	Ledningssystem Enligt SOSFS 2011:9		Diarienummer

DELEGERINGSUNDERLAG AV LÄKEMEDEL

Läkemedel inom den kommunala hälso- och sjukvården

Utgångsläget är alltid att den enskilde själv ansvar för omhändertagande och förvaring av sina läkemedel. När den enskilde själv ansvar för sin medicinering är det **egenvård**.

Ibland kan personer med egenvård behöva praktisk hjälp med att till exempel öppna en medicinburk eller apodospåse. Detta kallas **handräckning** och **kräver ingen delegation**.

Det räknas inte som en medicinsk insats och behöver därför inte signeras.

När den enskilde inte längre kan ta ansvar för sin medicinering fattar den behandlande läkaren ett beslut om att läkemedelshandlingen övertas av kommunens vårdpersonal.

Detta skall dokumenteras i patientens journal. Det är framtaget ett dokument

”Ansvarövertagande av läkemedel för: ...” gemensamt för FyrBoDal antagen av Mas-nätverket våren 2013.

Naturläkemedel och hälsokostpreparat

Som omvårdnadspersonal är det inte tillåtet att på uppdrag av patienten ge naturpreparat. Om det blir aktuellt skall kontakt tas med ansvarig sjuksköterska och det är behandlande läkare som avgör frågan. Om läkaren godkänner naturpreparat får det delas i dosett. Naturläkemedlet ska då stå på läkemedelslistan.

Receptfria läkemedel

Receptfria läkemedel kan precis som receptbelagda läkemedel ge biverkningar. De kan också påverka effekten av andra läkemedel. Det är inte tillåtet att ge/övertar receptfria läkemedel till en patient utan att fråga sjuksköterska.

OLIKA BEREDNINGAR AV LÄKEMEDEL

Samma sorts läkemedel finns ofta i flera olika beredningsformer. Patientens tillstånd avgör vilken beredningsform som välj. Ett exempel är Alvedon som finns i form av tablett, oral lösning och suppositorier.

Intages via munnen

- Tabletter/kapslar – intas med ½ glas vatten. Får inte krossas/delas utan att först kontakta sjuksköterska.
- Brustabletter – löses i ½ glas vatten.
- Tuggtabletter – skall tuggas.
- Sugtabletter – skall smälta i munnen.
- Resoribletter – skall smälta under tungan/läppen.
- Spray – skall sprayas på slemhinna i munnen, t.ex. mot kärlekskramp.

- Pulver eller granulat – löses i vatten eller strös på maten.
- Oral lösning/mixtur – t.ex. hostmedicin. Flytande läkemedel tas genom munnen i form av mixtur eller droppar. Droppar oftast med koncentrerade än mixturer och tas droppvis. Läkemedlet är upplöst i vätska. Vid administrering av flytande läkemedel ska doseringsbägare eller doseringsspruta användas för att få rätt mängd läkemedel.

Antikoagulantia

Det finns två typer av antikoagulantia. Waran – liten blå tablett eller Warfarin 2,5 mg – liten vit tablett. Waran och Warfarin är **inte utbytbara** mot varandra. Båda är blodförtunnande läkemedel.

Antikoagulantia delas enligt särskilt ordination från AK-mottagning eller vårdcentral. Det är viktigt att tabletten ges vid samma tidpunkt, oftast på kvällen. **Observera** att antalet tabletter kan vara olika från dag till dag.

Antikoagulantia delas alltid i dosett. Signeras enskilt på signeringslistan.

Intages via ändtarm

- Suppositorier/stolpiller – t.ex. smärtstillande medel, laxermedel eller medel mot hemorrojder. Läkemedlet är upplöst i fett, för att kunna smälta av kroppsvärmen. Om patienten mår illa eller kräks och inte kan ta medicin genom munnen kan stolpiller användas i stället.
- Ta av aluminium- eller plasthöljet runt stolpillret. Det spelar ingen roll vilken ända man tar först, utan det är viktigt att man för in stolpillret tillräckligt långt så att ändtarmen sluter till.
- Rektiol/klysmas – t.ex. kramplösande medel eller laxermedel. Läkemedel upplöst i ett flytande lösningsmedel appliceras i ändtarmen. Läkemedlet tas upp av ändtarmens slemhinna. **Observera** att hålla klysmat ihop tryckt när man tar ut pipen ur ändtarmen, annars åker lösningen tillbaka i behållaren.
- Rektalsalva – t.ex. medel mot hemorrojder.

Intages via vagina (slidan)

Läkemedel som är upplöst i fett för att smälta av kroppsvärmen. Verkar lokalt på sjukdomstillstånd i vagina.

- Vagitorier – ser ut som stolpiller och sätts på plats med en införingshylsa. De används ofta vid bakterie- och svampinfektion i slidan. Det finns även vagitorier som innehåller östrogen för lokal behandling av torra och sköra slemhinnor.
- Vaginalkräm – strykes på eller appliceras med införingshylsa.

Intages via huden

- Plåster – t.ex. smärtstillande medel, nikotinplåster eller östrogenplåster. Plåster ska sättas på överarmar, övre delen av ryggen eller övre delen av brösttryggen. De ska sättas på hel hud. Huden kan tvättas innan med vatten

men undvik tvål. Huden ska vara torr när plåstret appliceras. Plåstret ska appliceras omedelbart efter det att förpackningen öppnats. Efter avlägsnandet av skyddsfilmerna ska plåstret fästas genom tryck mot huden med handflatan i ca 30 sekunder. Hela plåstret (i synnerligt kanterna) måste ligga an ordentligt mot huden. Ytterligare fixering av plåstret kan vara nödvändigt. Om patienten är mycket behåring undvik att sätta plåstret där det finns mycket hår. Raka inte, men klipp ev. bort håret. Plåstret skall dateras och signeras både på plåstret och signeringslistan. Vid byte av plåster ska det nya appliceras på en annan hudyta. Samma applikationsställe bör inte användas inom 7 dagar. Använd handskar vid applicering.

- Salva – är fet och innehåller vaselin.
- Kräm – är tunnare än salva och innehåller vatten.

Inhalationsmedel

Läkemedel som inandas genom en inhalator. Ges vid exempelvis astma eller KOL (kronisk obstruktiv lungsjukdom). Vissa läkemedel inandas genom munnen med hjälp av speciella apparater.

- Turbohaler – inhalationsmedlet finns i pulverform och har en vridbar doseringsskiva som doserar läkemedlet rätt. (ex. Pulmicort)
- Kapslar – läkemedlet finns i en kapsel som placeras i en inhalator där de perforeras före användandet. (ex. Spiriva)
- Inhalationsaerosol – läkemedlet är i vätskeform som är förpackat i en övertrycksbehållare med drivgas. Vid varje tryck drivs en doserad mängd läkemedel ut via behållaren. (ex. Bricanyl)
- Pariboy – en inhalationsapparat. Läkemedel i vätskeform hålls i apparaten enligt instruktion. Finns både med munstycke eller med mask (t.ex. Combivent) som används vid svåra andningsbesvär.

Intages vis öronen

- Salva
- Droppar

Efter att du givit örondroppar ska patienten ligga på sidan i ca 5 minuter.

Intages i ögonen

- Droppar eller salva – finns i flaska, tub eller som engångsbehållare. Skriv datum på förpackningen då den öppnas. Hållbarhet 1 månad efter öppnande. Det finns ögondroppar med kortare hållbarhet. Anvisning finns på förpackningen.

Vid flera olika sorters ögondroppar vänta 5 minuter mellan varje sort. Vid både ögondroppar och ögonsalva ges ögondropparna först. Öppnad förpackning förvaras **alltid** i rumstemperatur.

SIGNERINGSLISTA

Alla patienter ska ha en aktuell signeringslista i sitt läkemedelskåp.

Signeringslistan ska vara så tydlig att du ska veta vilka läkemedel som ska ges, hur det ska ges och på vilken tid. Känner du dig osäker kontakta alltid tjänstgörande sjuksköterska innan du ger läkemedel.

Innan du ger läkemedel till patienten ska du kontrollera

- **signeringslista, delningsunderlag**
- **rätt patient**
- **rätt dos** (räkna tablettorna),
- **rätt datum** och att
- **rätt tidpunkt**
- **signera given dos på signeringslistan**

Sjuksköterska ska alltid kontaktas om patienten inte vill ta eller kan ta sina läkemedel eller behöver vid behovs läkemedel. Vid behovs läkemedel som finns på signeringslista får ges utan att först ta kontakt tas med sjuksköterska.

Avvikelse rapportering

Om fel upptäcks i läkemedelshanteringen ska sjuksköterska underrättas och en avvikelse rapport skrivas.

En avvikelse kan vara; glömd dos, fel given dos, antal tabletter stämmer inte med läkemedelslista, dos given till fel vårdtagare m.m.

Syftet med avvikelse rapportering är att förbättra rutinerna för att kunna ge en god och säker vård.